

ӘОЖ 37 (378)
ҒТАХР 14.35
DOI 10.37238/1680-0761.2022.85(1).64

Алмат А.А.*

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, Алматы, Қазақстан
*Корреспондент-авторы: ainel_98@bk.ru

E-mail: ainel_98@bk.ru

БОЛАШАҚ ӨЗІН-ӨЗІ ТАНУ МҰҒАЛІМНІҢ ГУМАНИСТІК ПОЗИЦИЯСЫ

Андатпа. Мақалада «Өзін-өзі тану» курсының оқу барысында мұғалімнің кәсіби маңызды қасиеттерін қалыптастырудың педагогикалық шарттары қарастырылады. Педагогикалық мамандықтар бакалаврларын дайындау кезінде тұлғаның өзін-өзі тәрбиелеу, өзін-өзі жүзеге асыру арқылы педагог ретінде қалыптасуына үлкен көңіл бөлінетіні анықталды. Қазіргі заманғы педагогикалық білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі-жаңа педагогикалық практиканың негіздерін қалап, үшінші мыңжылдық мектебінде орта білім берудің жаңа тұжырымдамасын іске асыра алатын жоғары білікті мұғалімді даярлау. Өскемен ұрпақтың адамгершілік бейнесін қалыптастырудағы жетекші рөл жалпы білім беру ұйымдарына, мұғалімдер мен тәрбиешілерге тиесілі болуы керек. Осыған сәйкес зерттеудің мақсаты қойылды: қазіргі әлеуметтік-мәдени жағдайда педагогикалық іс-әрекетті ізгілендіру деңгейін анықтау. Гуманистік бағыттағы білім беру жобаларын жүзеге асыру кезінде болашақ мұғалімдер гуманистік сананы дамытады, материалдық құндылықтардан рухани құндылықтарға қайта бағдарланады, болашақ мұғалімнің тұлғасы ізгілендіріледі. Зерттеу адамгершілікке жатпаудың ерекшеліктері қазіргі қоғамда және білім беруде көп жағынан көрінетіндігіне байланысты мәселені қарастырады. Рухани-адамгершілік құндылықтардың жоғалуы, әділеттілікке негізделген дүниетанымнан бас тарту, адамға деген назар мен құрметтің жетіспеушілігі барған сайын байқалады, оның өмірі мен адамгершілігі құнсызданады.

Кілт сөздер: өзін-өзі тану; гуманистік көзқарас; рухани гуманизм; гуманистік позиция; адамгершілік; руханият; педагог; ізгілендіру; этика; гуманистік бағыт; өзін-өзі бағалау.

Kipicne

Білім беруді ізгілендіру бүкіл білім беру жүйесінің маңызды сипаттамасы болып табылады. Ізгілендіру – мұғалімдер де, оқушылар да өздерінің шығармашылық тұлғаларын дамыту субъектілері ретінде әрекет ететін жаңа педагогикалық процестің негізгі элементі [1]. Педагогикалық процестің негізгі мәні жеке тұлғаның дамуы болып табылады, оның өлшемі білім беру ұйымының жұмысының көрсеткіші болып табылады. Мұғалімнің кәсіби қызметі әрдайым гуманистік, жалпыадамзаттық принципті қамтиды [2].

Әрбір адам өз өмірінің мәні мен формасын анықтауға құқықты және міндетті болып келеді. Позиция дегеніміз – жай ойлар емес, адамның ерік-жігерін, оның әлем туралы мәлімдемелерін, әлемді көре білу бағытын білдіреді. Соның ішінде болашақ мұғалімге өзінің гуманистік позициясын айқындау аса өзекті мәселе болып табылады.

Заманауи педагог қандай болуы тиіс? Оның білім және тәрбие беру аясындағы іс-әрекеті қалай құрылуы керек? Болашақ мұғалім өз бойында қандай құндылықтар мен адамгершілік қасиеттерді жарыққа шығаруға жөн? Осы аталған сауалдарға болашақ мұғалім әуел бастан ойланып алуы қажет. Жақсылық пен мәңгілікке бағдарланған өзін-өзі анықтау, өзін-өзі дамыту, өзін-өзі кемелдендіруді жүзеге асыруы бүгінгі күннің көкейтесті мәселесі екенін жете ұққаны абзал.

Қазіргі уақытта ғылымда ізгілендіру мәселесін әртүрлі аспектілерде зерттеуге мүмкіндік беретін білімнің едәуір көлемі жинақталған. Қоғамда білім беру процесінде жеке тұлғаның немесе оның ұстанымының ішкі бағыттарын дамыту қажеттілігі туралы көзқарас қалыптасады.

Мәңгілік жалпыадамзаттық мәдениеттің қазынасы ретіндегі адамзат баласының рухани тәжірибесіне, ұлы ойшыл-гуманистердің еңбектеріне тереңдеп еңбестен «Ізгілік» ұғымының мәнін жете ұғыну мүмкін емес. Осы тұрғыда көрнекті ойшыл Жүсіп Баласағұнидің адамның шынайы бақытын іздеуге арналған «Құтты білік» кітабы; ұлы ақын, ойшыл Қожа Ахмет Ясауидың ақиқатты танудағы дүниетанымдық көзқарастарын көрсететін «Диуани хикмет» шығармасы; ғұлама ойшыл Әбу Насыр әл-Фарабидің «Әлеуметтік-этикалық трактаттарындағы» бақытқа қол жеткізу мақсатындағы адам баласының бірігіне, рухани кемелдікке ұмтылуының жарқын белгісі болып табылады [3]. Сондықтан да ойшыл-гуманистерді адамзаттың Ұлы ұстаздары деп айтқан.

XIX ғасырдың көрнекті қазақ ағартушылары – Ш.Уәлиханов, Ы.Алтынсарин, А.Құнанбаевтың ой-толғаулары жоғары адамгершілікті тұлға қалыптастыру жолындағы ғылымды және мәдениетті дамыту қажеттігін әділ көрсетті. XX ғасырдың басында қазақ ағартушылары, педагог-ғалымдары – Ж. Аймауытов, М.

Жұмабаев, М.Дулатов, А.Байтұрсынов, Ш. Құдайбердиев өз шығармаларында адамгершілік ұғымдар туралы терең ой толғады [4].

Ұлы ойшыл және гуманист Әбу насыр әл-Фараби адам табиғатын зерттей келе, адамға тән үш ерік-жігер туралы айтқан. Мұндағы жоғары ақыл-ойдан шығатын тілектерді, жүзеге асыруға деген ерік-жігерді, яғни жақсы мінезге ие болу, өзін-өзі жетілдіру, жақсылық жасау, пайдалы мен зиянды ажырата білу, қоғамға риясыз қызмет ету деп көрсеткен. Егер адамның ақыл-ойы дамыған болса, осындай тілектер пайда болады дейді [5].

Ұлы дидакт Я.А.Коменский «Адамға сырттан бірдеңе әкелудің қажеті жоқ, бірақ оны дамыту керек, оның бойында бар нәрсенің мағынасын көрсете отырып, өзіне, тумысына тән нәрсені ашу керек» деп көрсетті [6].

Қазақтың көрнекті ағартушысы, гуманист-педагог Ы.Алтынсариннің мұғалімнің рөлі жөнінде «Маған жақсы мұғалім бәрінен де қымбат, өйткені мұғалім мектептің жүрегі» деген сөзі үлкен мәнге ие [7].

Зерттеу материалдары мен әдістері

Педагогикалық қолдау көрсету шарттарына және болашақ мұғалімнің гуманистік ұстанымының дамуын айқындайтын факторларға сәйкес педагогикалық қолдаудың мынадай кезеңдері айқындалды:

- диагностикалық кезең - проблеманың фактісі мен сигналын белгілеу, проблеманы диагностикалау үшін жағдай жасау, педагогикалық қолдау көрсету шарттарымен байланыс орнату;

- іздестіру кезеңі - проблеманың туындау себептерін іздестіруді, оны көрсетуді ұйымдастыру (білім беру субъектісімен бірлесіп); білім беру субъектісінің іс-әрекеттерін жобалау;

- қызметтік кезең:

- а) іс-әрекет білім беру субъектісінің өзіне беріледі: мұғалім оның әрекеттерін мақұлдайды, ынталандырады, бастаманы қолдайды;

- б) мұғалімнің өзі: өзін білім беру субъектісінің орнына қойып, білім беру субъектісіне тікелей қолдау және көмек көрсетеді [8].

Болашақ мұғалімнің гуманистік ұстанымын қалыптастырудың тиімділігін едәуір қиындататын қарама-қайшылықтар бар: гуманистік ұстанымы бар мұғалімге қоғамның объективті қажеттілігі мен педагогика ғылымында бұл мәселенің жеткіліксіз дамуы арасындағы; мұғалімдердің оқушыларды гуманистік бағытта өзін-өзі тану бойынша ұмтылысы мен университеттегі оқу процесінің ғылыми-әдістемелік жабдықталуының жеткіліксіздігі арасындағы. Білім беру процесінде болашақ мұғалімнің гуманистік ұстанымын қалыптастырудың тиімділігі келесі педагогикалық жағдайлармен анықталады:

- болашақ мұғалімнің балаға білім берудің құндылығы ретінде бағдарлануы;

- өзін-өзі тану мұғалімінің гуманистік әлеуетін өзектендіру;

- болашақ мұғалімнің шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған оқыту технологияларын пайдалану;

- болашақ мұғалімнің педагогикалық іс-әрекеттегі рефлексивті қабілеттерін дамыту [9].

Гуманизм, адамның жетілмегендігіне қатысты абсолютті кешірім мен қайғыға бой алдырмайтын сияқты емес, сонымен қатар оның шығармашылық әлеуетін өз мүддесі мен қоршаған ортасы үшін еркін жүзеге асыру үшін оған белсенді оң және сындарлы көзқарас. Бұл түсінік мұғалімнің іс-әрекетімен тікелей байланысты, оның міндеті оны одан әрі өзгерту үшін басқаның мінез-құлқына әсер ету, яғни авторитарлық емес, гуманистік педагогикалық әсерді жүзеге асыру деп санауға болады [10].

Беделділік пен авторитаризмнің түбір сөздер мен сабақтас ұғымдар ретіндегі жақындығы мұғалімнің билік идеясын қиындатты, оған этикалық өлшемдерді ұсынды. Студентті мұғалім олардың құндылық жүйелері, мінез-құлық үлгілері мен бағалары сәйкес келетініне қарамастан қабылдауы керек.

Гуманды педагогиканың негізгі қағидасы – баланың айналасындағы ортаны ізгілендіру. Сыныпта адамгершілікке толы болмайтын бірде-бір сөз айтылмауы керек. Айтылғанның бәрі дамытушылық және тәрбиелік мәнге ие болуы керек. Сөздердің мазмұны әрдайым түсіндірілмейді, бірақ олардың ішкі мағынасы міндетті түрде балалардың санасына енеді. Ынтымақтастық өнері баяу, біртіндеп жинақталуда. Дамып келе жатқан пәндік орта туралы айту мүмкін емес - бұл жеке тұлғаның толық дамуын қамтамасыз ететін жағдайлар жүйесі. Пәндік орта балаға одан ақпаратты жинауға мүмкіндік беруі керек [11].

Біздің елімізде білім беру жүйесін демократияландыру және ізгілендіру рухында реформалау барлық оқу пәндерін оқытуға қатысты болды. Бұған еліміздің бірінші ханым Сара Алпысқызы Назарбаеваның «Өзін-өзі тану» авторлық білім беру жобасын оқу-тәрбие үдерісіне енгізу жарқын мысал бола алады. Педагогикалық идеяның дамуының осы кезеңінде руханият пен гуманизмді біріктірудің шұғыл қажеттілігі туындады. Бұрын гуманизм мен руханият екі қарама-қарсы философиялық ұғым болған. Рух ұғымы руханиятпен, адам ұғымы гуманизммен байланысты болды. Енді бұл ұғымдар бірлікте қарастырылады. Руханият пен адамгершілік ұғымы бір-бірімен байланысты. Олар бірге гуманистік педагогиканың мәні. Осылайша, заманауи мектеп өзін-өзі тану пәнін енгізу арқылы ынтымақтастық педагогикасынан рухани гуманизм педагогикасына келді. Білім беруді ізгілендіру – бұл оқушыға деген адамгершілік көзқарас, ондағы адамды көре білу және оны сол қалпында қабылдай білу және оны түзетуге, қайта жасауға тырыспау. Және ең бастысы жақынынды сүю [12].

Гуманистік тәрбие принциптері:

- Мұғалімнің әр оқушыға деген педагогикалық оптимизмі (әр баланың оң бейімділігі, қабілеттері бар)

• Баланың жеке басын құрметтеу. Оқушылардың іс-әрекеттерін талдау кезінде жеке тұлғаны тұтастай қарастыру.

- Адамның барлық әлеуетінің көрінісі (мүмкіндік ретінде адамға тән нәрсені жүзеге асыру)
- Оның психикалық жағдайын түсіну.
- Оқушының тағдырына қызығушылық.

• Мұғалімнің рөлінің өзгеруі (ол-оқытудың фасилитаторы, яғни оқушыларда айналадағылардың ықыласты және қолдаушы қарым-қатынасын табатын оқытуда белгілі бір атмосфераны құрушы);

- Табысқа жету жағдайын жасау.

• Адамгершілік педагогиканың негізгі қағидасы-баланың айналасындағы ортаны ізгілендіру. Сыныпта адамгершілікке толы бірде-бір сөз айтылмауы керек. Айтылғанның бәрі дамытушылық және тәрбиелік мәнге ие болуы керек. Сөздердің мазмұны әрдайым түсіндірілмейді, бірақ олардың ішкі мағынасы міндетті түрде балалардың санасына енеді. Ынтымақтастық өнері баяу, біртіндеп жинақталуда.

• Дамып келе жатқан пәндік орта туралы айту мүмкін емес - бұл жеке тұлғаның толық дамуын қамтамасыз ететін жағдайлар жүйесі. Пәндік орта балаға одан ақпаратты жинауға мүмкіндік беруі керек.

Болашақ студенттің педагогикалық категория ретіндегі ізгіліктері кәсіби дайындық процесінің мақсатты бағытын және түлектің дайындық деңгейіне қойылатын талаптарды көрсетеді. Болашақ мұғалімнің ізгіліктері мәні психикалық салаларды (мотивациялық, интеллектуалдық, пәндік-практикалық, эмоционалды, ерікті, экзистенциалды және өзін-өзі реттеу саласы) сипаттауда жатыр, онда ерте ересек адамның психикасының жас ерекшеліктерімен қатар студенттің қасиеттері мен қасиеттерінің кешені және мұғалімнің кәсіби маңызды қасиеттерінің жиынтығы бар оқу және педагогикалық қызметке байланысты. Болашақ мұғалімнің ізгілігі кез-келген басқа ізгіліктен бір уақытта оқу және кәсіби қызмет субъектісінің қасиеттерімен, кәсіби маңызды қасиеттерді қалыптастырумен ерекшеленеді. Болашақ мұғалімнің ізгілігі-бұл психиканың әртүрлі салалары, қасиеттері бір-бірімен байланысты күрделі, жүйелі білім. Бірлік, байланыс, жеке тұлғаның барлық компоненттерінің өзара шарттылығы оған сапалы сенімділік, тұтастық береді. Ізгілік икемділік, динамизм, өзгергіштік қасиеттеріне ие [13].

Адамзаттың бүкіл тарихы гуманизм әрқашан жеке адамның да, жалпы қоғамның да өмірінде маңызды рөл атқарғанын және жалпыадамзаттық құндылықтар жүйесінде маңызды орын алғанын көрсетеді. Гуманизм идеялары адамның өмір сүруімен байланысты әртүрлі құбылыстарға қатынасын анықтайды. Олар оның қызметін ынталандырады, бағыттайды және негіздейді. Сондықтан гуманизм идеяларының мазмұны таза академиялық сипатта болмайды. Ол тәжірибеге тікелей бағытталған. Қоғамдық санадағы гуманизмнің шешуші рөлін бұрын құрылған және рухани және практикалық көшбасшы рөлін талап ететін философиялық, саяси немесе көркемдік бағыттар өздерін гуманизмнің үлгісі деп жариялай алмағандығымен бағалауға болады [14].

Зерттеу нәтижелері

Өзін-өзі тану тәжірибесін қалыптастыру төрт кезеңнен тұратын педагогикалық практика бағдарламасын жүзеге асыру барысында жүзеге асырылады. Эксперименттік жұмыс барысында бірінші кезеңде — проблемалық іздеу: студенттердің педагогикалық практикадан өтуге дайындығын түсіну, құндылық көзқарастарын көрсету және өзіндік бейнені іздеу міндеті қойылды. Болашақ мұғалімдерге өз алаңдаушылықтарын анықтауға байланысты сұрақтар мен тапсырмалар ұсынылады.

Екінші кезең — тағылымдама: рефлексік-мектеп мұғалімдерінің тәжірибесін қабылдауды талдауға, өзін-өзі түсіндіру-мұғалімдердің тұжырымдамаларын түсіндіруге, өзінің кәсіби іс-әрекеттерін талдауға арналған.

Үшінші кезеңде — өзін-өзі бағалау, болашақ мұғалімдер өздерінің мүмкіндіктері мен қабілеттерін, болашақ мамандығы туралы идеяларының негізінде жатқан мақсаттары мен құндылықтарын зерттейді және бағалайды. Олар өз сабақтары мен іс-шараларын әзірлейді.

Төртінші кезең — тұжырымдамалық жобалау: студенттердің жеке кәсіби-тұлғалық даму бағдарламаларын жобалауын және өзіндік тұжырымдама жасауын қамтиды. Бұл кезеңде педагогикалық практика кезеңінде алынған тәжірибе жалпыланады. Студенттер портфолио жасайды, жинақталған материалдарды жинайды, олардың өзін-өзі зерттеу тәжірибесін көрсетеді.

Осылайша, болашақ мұғалімдердің өзін-өзі тану тәжірибесін дамыту шеңберіндегі тәжірибелік-эксперименттік жұмыс педагогикалық практиканың дамыған моделі студенттердің өзін-өзі тану тәжірибесін қалыптастыруға ықпал ететінін көрсетті. Студенттердің мамандыққа деген қызығушылығы артты, педагогикалық тәжірибеге қатысты алаңдаушылық азайды. Коммуникативті, шығармашылық және зерттеу қабілеттерін дамытуды атап өткен жөн. Педагогикалық практика барысында болашақ мұғалімдер өздері үшін жұмыс істеудің маңыздылығын және қиын балалар, мамандықтың қиындықтары туралы ғана емес, сонымен қатар өздері туралы сұрақтарға жауап іздеу қажеттілігін түсінді.

Қорытынды

Біздің зерттеуімізбен болашақ мұғалімнің гуманистік ұстанымын қалыптастыру проблемалары толық қамтылмаған. Бұл процесстегі жеке ғылыми пәндердің мүмкіндіктері, студенттердің гуманистік позициясын қалыптастыруға ұжымның әсері, студенттің өзі және т.б. мәселелер назар аударарлық.

Біз өзін-өзі тану тәжірибесін болашақ мұғалімдердің кәсіби білімімен байланысты негізгі қабілеттерін қалыптастыруға мүмкіндік беретін білім беру мазмұнының құрамдас бөлігі ретінде қарастырамыз. Өзін-өзі тану пәндік (пәндік материалды білу), метапәндік (іс-әрекетті құрастыру) және тұлғалық (тұлғалық дамуды басқару) деңгейлері бар педагогикалық практика мазмұнының жүйе құраушы компоненті болып табылады. Ойын, дизайн және зерттеу әдістері біріктірілген кезде мұндай жұмыс интегративті және интерактивті болуы керек [15].

Студенттердің іс-әрекетін талдау көрсеткендей, қалыптасқан білім беру практикасы студенттердің өздерін болашақ мамандар ретінде зерттеуге деген қызығушылығын ынталандыруға ықпал етпейді. Ғылыми ұғымдар мен пәндік ақпаратқа басымдық беріледі. Педагогикалық практика процесі жиі рәсімделеді.

Мұғалімнің кәсіби ұстанымының гуманистік мәні оның табиғи атрибуты болады, бала және мұғалім функционалды қатынасының объектісі болуды тоқтатқан сәттен бастап, оқушы және адамның барлық алуан түрлілігі мен бірегейлігінде табиғаттың ерекше жоғары туындысы ретінде пайда болады, автономды жеке әлемі бар, оның дамуында биологиялық тұлғадан жоғары рухани тұлғаға дейін жүреді және элеуметтену және мәдениетке ену процесінде көптеген психологиялық қатынастарды көрсететін жеке қасиеттердің ерекше кешеніне ие болады.

Мұғалімнің гуманистік кәсіби ұстанымы феномені мамандық иесінің жеке өмірін мақсаттармен, жағдайлармен және оның кәсіби қызметінің негізгі объектісімен, яғни баламен байланыстырады. Ол жүйелік логикада адамның жетекші идеясын жоғары құндылық ретінде мұғалім мен баланың тәрбиелік өзара әрекеттесуінің практикалық әдістерімен байланыстырады.

ӘДЕБИЕТ

- [1] Гуманистік педагогиканың манифесті. Бушети. Грузия, 2011. – 85б.
- [2] Адамгершілік педагогика және өзін-өзі тану негіздері: Оқулық /П. Ш. Амонашвили, Г. А. Омарова, Н. Анарбек. – Алматы: ННПООЦ «Бөбек», 2019. –128 б.
- [3] Алпысқызы Сара. Өмір әдебі: Әдеби эссе, толғаныстар. –Алматы, 2003. – 104 б.
- [4] Құдайқұлов С.М., Құдайқұлов М.Ә. Творчестволық және бәсекелестік қабілеттілік. Алматы, «Школа XXI века», 2006. - 82 б.
- [5] Әл-Фараби. Әлеуметтік-этикалық трактаттар. – Алматы, Ғылым, 1975. -75 б.
- [6] Коменский Я. А. Таңдамалы педагогикалық шығармалар 2 том. Т.2.– М.: Педагогика, 1982. -108 б.
- [7] Ы.Алтынсарин. Таңдамалы шығармалары. 3 томдық. – Алматы, 1943,1953.
- [8] Абдуллина О.А. Жоғары педагогикалық білім беру жүйесіндегі мұғалімді жалпы педагогикалық даярлау. М., 1990. – 144б.
- [9] Педагогикалық мамандыққа кіріспе: Пед. студенттеріне арналған оқу құралының ерекшеліктері. / Хан Н.Н., Калиева С.И., Жексенбаева У. Б., Г. Колумбаева., Калиева Г.И., Берикханова А. Е./ - Алматы, 2010. - 243 б.
- [10] Азаров Ю.П. Тәрбиелеу өнері. М.: Білім, 1985. – 448б.
- [11] Афонина Г.М. Педагогика. Ростов: Феникс, 2001. 512 б.
- [12] Леонтьев А. Н. Тұлғаның қалыптасуы / / Отандық психологтардың еңбектеріндегі тұлға психологиясы: Хрестоматия. СПб., 2001. №5. 42-56б.
- [13] Аминов Н.А. Мұғалімнің бейімділігі, қабілеті және дарындылығы. Б.М. Тепловтың қабілет теориясының кейбір мәселелері // білім беруді ізгілендіру. 1998. - № 1. - 59-72б.
- [14] Амонашвили Ш.А. Педагогикалық үдерістің тұлғалық-гуманистік негізі. Минск, 1990. – 560б.
- [15] Сейталиев К.Б. Педагогика тарихы - Атырау, 2007.- 336 б.

REFERENCES

- [1] Gumanistik pedagogikanyn manifesti [Manifesto of humanistic pedagogy.]. (2011) Busheti. Gruzija, 85 P. [in Kazakh].
- [2] Amonashvili, P. Sh., Omarova, G. A., Anarbek, N. (2019) Adamgershilik pedagogika zhane ozin-ozu tanu negizderi [Fundamentals of moral pedagogy and self-knowledge] Almaty: NNPOOC «Bobek», 128 P. [in Kazakh].
- [3] Alpysqyzy Sara (2003) Omir adebi: Adebi jesse, tolganystar [Ethics of life: literary essay, Reflections] Almaty, 104 P. [in Kazakh].
- [4] Qydajqylov, S.M., Qydajqylov, M.A. (2006) Tvorchestvolyy zhane basekelestik qabiletilik [Creative and competitive ability]. Almaty, «Shkola XXI veka», 82 P. [in Kazakh].
- [5] Al-Farabi. Aleumettik-jetikalyyq traktattar [Socio-ethical treatises] Almaty, Gylym, (1975) 75 P. [in Kazakh].
- [6] Komenskij, Ja.A. (1982) Tandamaly pedagogikalyyq shygarmalar [Selected pedagogical works] Vol.1-2, Vol.2, Moscow: Pedagogika, 108 P. [in Kazakh].
- [7] Altynsarin Y. (1943, 1953) Tabdamaly shygarmalary [Selected works] Vol.1-3 Almaty, [in Kazakh].

- [8] Abdullina, O.A. (1990) Zhogary pedagogikalyq bilim beru zhyjesindegi mugalimdi zhalpy pedagogikalyq dayarlau [General pedagogical training of a teacher in the system of higher pedagogical education] Moscow, 144 P. [in Kazakh].
- [9] Han, N.N., Kalieva, S.I., Zheksenbaeva, U.B., Kolumbaeva, G., Kalieva, G.I. & Berikhanova, A.E. (2010) Pedagogikalyq mamandyqqa kirispe: Ped. studentterine arналған оқу қыралынyn ereksheликтери [Introduction to the pedagogical profession: pedagogical features of the textbook for students.] Almaty, 243 P. [in Kazakh].
- [10] Azarov, Ju.P. (1985) Tarbieleu oneri [The art of education.] Moscow, 448P. [in Kazakh].
- [11] Afonina, G.M. (2001) Pedagogika [Pedagogy] Rostov: Feniks, 512 P. [in Kazakh].
- [12] Leont'ev A. N. Tulganyn qalyptasuy / / Otandyq psihologtardyn enbekterindegi tulga psihologijasy: Hrestomatija. SPb., 2001. №5. 42-56b. [in Kazakh].
- [13] Aminov, N.A. (1998) Mugalimnin bejimdiligi, qabileti zhәne daryndylygy. B.M. Teplovtyн qabilet teoriyasynyn kejbir maseleleri [Aptitudes, abilities and talents of the teacher. Some problems of B.M.Teplov's theory of ability] Bilim berudi izgilendiru, 1, 59-72 [in Kazakh].
- [14] Amonashvili, Sh.A. (1990) Pedagogikalyq yderistin tulgalyq-gumanistik negizi [Personal and humanistic basis of the pedagogical process] Minsk, 560 P. [in Kazakh].
- [15] Sejtaliev, K.B. (2007) Pedagogika tarihy [History of Pedagogy] Atyrau, 336 P. [in Kazakh].

Алмат А.А.

ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ПОЗИЦИЯ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ САМОПОЗНАНИЯ

Аннотация. В статье рассматриваются педагогические условия формирования профессионально значимых качеств учителя в процессе изучения курса «Самопознание». Установлено, что при подготовке бакалавров педагогических специальностей большое внимание уделяется становлению личности как педагога через самообразование, самореализацию. Одна из главных задач современной системы педагогического образования-подготовка высококвалифицированного учителя, способного заложить основы новой педагогической практики и реализовать новую концепцию среднего образования в школе третьего тысячелетия. Ведущая роль в формировании нравственного образа подрастающего поколения должна принадлежать общеобразовательным организациям, учителям и воспитателям. В соответствии с этим была поставлена цель исследования: выявить уровень гуманизации педагогической деятельности в современных социокультурных условиях. При реализации образовательных проектов гуманистической направленности будущие учителя развивают гуманистическое сознание, переориентируются от материальных ценностей к духовным, гуманизируется личность будущего учителя. В исследовании рассматривается проблема, связанная с тем, что особенности бесчеловечности во многом проявляются в современном обществе и образовании. Все чаще наблюдается утрата духовно-нравственных ценностей, отказ от мировоззрения, основанного на справедливости, недостаток внимания и уважения к человеку, обесцениваются его жизнь и нравственность.

Ключевые слова: самопознание; гуманистический подход; духовный гуманизм; гуманистическая позиция; нравственность; духовность; педагог; гуманизация; этика; гуманистическое направление; самооценка.

Almat Ainel

HUMANISTIC POSITION OF THE TEACHER OF THE FUTURE SELF-KNOWLEDGE

Annotation. The article discusses the pedagogical conditions for the formation of professionally significant qualities of a teacher in the process of studying the course «Self-knowledge». It is established that in the preparation of bachelors of pedagogical specialties, much attention is paid to the formation of a personality as a teacher through self-education, self-realization. One of the main tasks of the modern system of pedagogical education is the training of a highly qualified teacher who is able to lay the foundations of a new pedagogical practice and implement a new concept of secondary education in the school of the third millennium. The leading role in the formation of the moral image of the younger generation should belong to educational organizations, teachers and educators. In accordance with this, the aim of the study was to identify the level of humanization of pedagogical activity in modern socio-cultural conditions. When implementing educational projects of a humanistic orientation, future teachers develop a humanistic consciousness, reorient themselves from material values to spiritual ones, and the personality of the future teacher is humanized. The study examines the problem associated with the fact that the features of inhumanity are largely manifested in modern society and education. Increasingly, there is a loss of spiritual and moral values, a rejection of a worldview based on justice, a lack of attention and respect for a person, his life and morality are devalued.

Keywords: self-knowledge; humanistic approach; spiritual humanism; humanistic position; morality; spirituality; teacher; humanization; ethics; humanistic orientation; self-esteem.